Нашы славутыя землякі

Ад усходніх крэсаў да заходніх межаў...

Хоцімскі раён - самая ўсходняя геаграфічная кропка Беларусі. Тут адзінай дружнай сям'ёй жывуць беларусы і расіяне. Тут цесна пераплятаюцца дзве суседнія мовы і культуры. Ці не з гэтага адзінства і супрацьстаяння дзвюх культур з'яўляецца любоў да роднай мовы, да майстэрства слова, да нацыянальнай культуры? Такая думка зацікавіла мяне пасля знаёмства з літаратурным крытыкам, членам Саюза пісьменнікаў Беларусі, старэйшым выкладчыкам кафедры беларускай літаратуры Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта Святланай ТАРАСАВАЙ.

Аўтар нарыса Анастасія ПРОШКІНА са Святланай ТАРАСАВАЙ (г. Гродна)

Месцам нараджэння Святланы Тарасавай значыцца вёска Васілёўка Хоцімскага раёна. 18 лістапада 1966 года з'явілася на свет маленькая дачка Міхаіла Сямёнавіча і Тамары Паўлаўны. Тарасавы, на той час маладыя вясковыя інтэлігенты, жылі і працавалі ў Васілёўцы. Маці – настаўніца ў вясковай школе, бацька працаваў заатэхнікам, а пасля заканчэння Віцебскага ветэрынарнага інстытута - ветурачом.

"Маё маленства прайшло ў гэ-

цу ў калгас, цэнтр якога знаходзіўся ў вёсцы Юзяфоўка. Там, пачалося для дзяўчынкі школьнае жыццё. Але ў Юзяфоўцы сям'я Тарасавых пражыла ўсяго два гады, грунтоўна прывыкнуць да гэтых мясцінаў дзяўчынка не паспела. Сталы склад жыцця змяніўся нечакана: перад апошняй чвэрцю, у сакавіку, калі Святлана ўжо была ў другім класе, сям'я пераехала на новае месца жыхарства, у вёску Ельня. Міхаіла Сямёнавіча прызначылі старшынёй калгаса "Авангард".

гу Ніне Паўлаўне Лукашовай, матэматыку Таццяне Іванаўне Зэйдзінай, настаўніцы беларускай мовы і літаратуры Таццяне Антонаўне Дробышавай і ... маме, найлепшаму настаўніку-філолагу і дарадцы ў самых розных справах.

Заканчэнне базавай школы прыйшлося на 1981 год. Знакава, што з шаснаццаці выпускнікоў з настаўніцкай працай звязалі сябе шэсць дзяўчат, у тым ліку і Святлана Тарасава. Некаторых лёс закінуў далёка. Але іншыя і сёння працягваюць сваю працу ў школах Хоцімска і Хоцімскага раёна.

Нечаканым жыццёвым прытулкам для маладой дзяўчыны на наступныя два гады стане пякучы паўднёвы горад у Краснадарскім краю - Армавір. На сямейным савеце Тарасавы, узважыўшы перспектывы будучай вучобы Святланы, вырашылі прапанаваць ёй такі шлях. У Армавіры жылі сваякі па маме. Там быў свой "беларускі" куточак.

9 "Б" клас быў вялікі нават па сучасных мерках - 42 вучні. Святлана не адразу ўсіх аднакласнікаў запомніла (у такой масе не дзіва згубіцца). Святлана Мікалаеўна і зараз успамінае паўднёвы горад як па-свойму ўнікальнае месца з адметным укладам, традыцыямі, перапляценнем розных нацыянальнасцей і культур. Толькі ў яе класе вучыліся прадстаўнікі васьмі нацыянальнасцей. Варожасці ці непрыязных адносін адзін да аднаго ніколі не было.

...Усім быў добры цёплы і ўтульны Армавір: сябры, блізкія,

ны збянтэжыў выкладчыка: прыехала з нейкага там расійскага Армавіра, а ў гаворцы ні акцэнту - ніводнай моўнай памылкі! Вось дык геніяльнасць! Аднак студэнтка Тарасава сваю "геніяльнасць" адпрэчыла, прызналася, што яна карэнная беларуска і мову ведае з дзяцінства. Пазней яна стала калегай гэтага знаўцы культуры мовы, метадыста, аўтара школьных падручнікаў па беларускай мове.

Ва ўніверсітэце панавала творчая атмасфера. Вялікае ўражанне на той час аказалі на Святлану Тарасаву непасрэдныя сустрэчы з пісьменнікамі. Запомніліся літаратурныя вечарыны, прысвечаныя творчасці Аляксея Карпюка. Частым госцем у студэнтаў была Данута Бічэль, вершы якой лірычныя, пранізлівыя, вельмі прыязна ўспрымала аўдыторыя. А яшчэ раней, праз цудоўнага выкладчыка Ніну Тарэлкіну, Святлане адкрыўся паэтычны свет Максіма Танка. Яшчэ адным адкрыццём стала творчасць Уладзіміра Караткевіча.

Запомніла Святлана Мікалаеўна яшчэ адну творчую сустрэчу таго часу, што адбылася у Хоцімску. Маці запрасіла Святлану (гэта быў час зімовых канікул для студэнтаў) на сустрэчу з паэтам Паўлам Пруднікавым, ураджэнцам Магілёўшчыны. Мерапрыемства было масавым, інфарматыўна цікавым, паэт расказваў пра свае жыццёвыя дарогі, падмацоўваў распавед вершамі. Асабліва кранальі душу тыя, што былі прысвечаны малой радзіме. У іх лёгка пазнавалася знаёмае наваколле, абрысы магілёўскіх краявідаў.

Вынікам такіх сустрэч з'явіліся ўласныя вершы. Праўда, не захавалася нічога з мастацкіх опусаў студэнткі. Ва ўніверсітэце актыўна дзейнічала студэнцкае літаратурнае аб'яднанне маладых паэтаў "Наднёманскія галасы". Святлана з цікавасцю чытала насценныя газеты, але ж не асмельвалася прапанаваць для публікацыі свае творы: лічыла іх нявартымі ўвагі.

Па заканчэнні ўніверсітэта ма-

ларускай літаратуры Святланы Тарасавай. Не ўсё складвалася гладка і глыбока. Але заўвагі заўсёды яна ўспрымала спакойна. Ужо ведала: канструктыўная крытыка толькі дапаможа палепшыць канчатковы вынік працы. Так паступова назапашваўся вопыт, з'яўлялася ўпэўненасць.

У 1995 годзе Святлане Тарасавай было даручана ўзначаліць знаёмае студэнцкае літаратурнае аб'яднанне "Наднёманскія галасы". Вучыла іншых пісаць вершы - вучылася сама. Вынікам такой працы сталі вершаваныя зборнікі, выдадзеныя пры падтрымцы і фінансаванні Гродзенскага ўніверсітэта: "Vita" (1997), "Россып" (2010).

Праца з творчай моладдзю, натуральна, вымагала кантактаў з тэлебачаннем, радыё, пісьменніцкім саюзам. Магчыма, гэта пазней і прывяло яе ў шэрагі арганізацыі "Саюз пісьменнікаў Беларусі". Людміла Кебіч, старшыня Гродзенскага аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі, прапанавала падрыхтаваць дакументы для ўступлення ў творчую арганізацыю ў секцыі "Літаратурная крытыка". Рэкамендацыі далі: Алена Руцкая, паэтка, педагог, калега па працы, і Іван Саверчанка, беларускі літаратуразнаўца, гісторык, доктар філалагічных навук, прафесар, у цяперашні час вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута мовы і літаратуры НАН Беларусі, даследчык гісторыі і тэорыі літаратуры, гісторыі Беларусі. Дзякуючы вышэйназваным людзям, у 2014 годзе Святлана Тарасава была прынята ў склад Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Перыяд пачатку новага стагоддзя быў багаты на падзеі, сустрэчы, паездкі. Гэта і навуковыя замежныя і рэспубліканскія канферэнцыі, і творчыя сустрэчы з пісьменнікамі з Беларусі, Польшчы, Швецыі, Латвіі, і арганізацыя [illegible] мерапрыемстваў [illegible] дэнтамі, і многае іншае. "Не думалася раней, што гэта ўсё можа быць так узаемазвязана, - прызнаецца Святлана Мікалаеўна. -

Маё маленства прайшло ў гэ-
тай вёсцы, - дзеліцца ўспамінамі Святлана Мікалаеўна. - Сёння часам становіцца шкада, што пасля пераводу бацькоў на іншую працу, іншае месца жыхарства, рэдка даводзілася бываць у мілай сэрцу вёсачцы. Апошні раз я бачыла сваю Васілёўку, калі ўжо ў самой нарадзіўся сын. Пазнала яе з цяжкасцю. Але затое адразу прыкмеціла вясковую школу, што месцілася каля невялікага азярка. Тую школу, у якой прайшло маё свядомае маленства, у якой марыла вучыцца і нават рыхталася да вучобы, наведваючы заняткі для будучых першакласнікаў, але так і не правучылася ніводнага дня. Мама ўспаміналa, што тады, у 1966 годзе, дэкрэтны адпачынак пасля родаў складаў усяго 2 месяцы, таму яна мусіла хутка выйсці на працу. Дзіцячага садка, а тым больш ясляў, у вёсцы не было. Усе бабулі і іншыя сваякі жылі далёка. Мяне выхоўвалі чужыя людзі, але яны сталі для мяне бліжэй за родных, бо аддавалі мне ўсю сваю цеплыню і пяшчоту. Гэта былі звычайныя вясковыя жанчыны-пенсіянеркі, у якіх кватаравалі мае бацькі. Не памятаю іх поўных імён - называла проста баба Верка, баба Маша. Да гэтага часу адчуваю іх нябачную апеку і ахову: настолькі спакойна і гарманічна адчувала тады сябе ў іх акружэнні. Тым не менш, значную частку свайго дзіцячага часу я праводзіла ў школе пры маме, асабліва тады, калі навучылася чытаць".

Кнігі Святлана палюбіла з ранняга дзяцінства і патрабавала бацькоў іх чытаць для яе. Але дзе ім было часу ўзяць: клопаты на працы, пасля свая гаспадарка (інакш на вёсцы не пражывеш!). Вось мама і вырашыла навучыць дачку чытаць, і гэта атрымалася даволі хутка - ужо ў пяцігадовым узросце тая лёгка чытала простыя дзіцячыя кніжкі.

Калі Святлане было шэсць гадоў, яе бацьку перавялі на пра-

шыным калгаса "Авангард".

У новым класе Святлана стала шаснаццатай вучаніцай. Вучоба яе захапляла. Цікавілі амаль усе прадметы, аднак найменшую сімпатыю адчувала да дакладных навук. Яе захапленнем стала літаратура, пераважна класічная. Хатнюю бібліятэку адолела класе ў сёмым. Да яе дадаліся часопісы, якія мама выпісвала як філолаг. Гэта быў папулярны ў тыя часы часопіс "Раман-газета", дзе друкаваліся навінкі рускай літаратуры і лепшыя ўзоры рэгіянальных літаратур. Тады дапытлівая дзяўчынка адкрыла для сябе творчасць Васіля Быкава і Івана Шамякіна, прозу Івана Чыгрынава.

Святлана была актыўнай вучаніцай, часта прымала ўдзел у разнастайных школьных конкурсах, выязджала на выступленні і спаборніцтвы ў раённы цэнтр - Хоцімск. Запомніліся ёй чытацкія конкурсы, раённыя алімпіяды па розных прадметах.

Школьнае жыццё было і застаецца ва ўспамінах дарослых рамантычным і светлым. Такім яно запомнілася і Святлане. Яна бязмежна ўдзячная сваім настаўнікам Ельнянскай васьмігадовай школы: дырэктару Надзеі Цімафееўне Палунчанка, біёла-

Падчас вучобы ў Ельнянскай школе, 1978 год

магчымасць вучыцца ў мясцовых ВНУ, але дзяўчына прагнула вярнуцца на Беларусь. Сёння Святлана Тарасава перакананa: сапраўдным патрыётам яе зрабіў той далёкі ад Беларусі горад. Яна адчула сваю адметнасць і пераканалася, што сваёй нацыяй можа па-сапраўднаму ганарыцца.

Вяртанне на Беларусь было і радасным, і сумным адначасова. Радасным, бо вярнулася да сваіх бацькоў і пабачылася з найдаражэйшай для яе і па сённяшні дзень асобай - малодшай сястрой Вольгай. Сумным, бо побач з роднымі заставацца надоўга не выпадала. Дзяўчына паступіла ў Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт на філалагічны факультэт. Расійскі атэстат за 10 класаў дазволіў юнай студэнтцы вучыцца толькі на аддзяленні рускай філалогіі, бо ў ім не значыліся прадметы "беларуская мова" і "беларуская літаратура". Выкладчык беларускай мовы Тамаш

Тамашэвіч на заліку апытваў студэнтаў, якія ўстановы яны папярэдне закончылі. Асабліва ўшчуваў тых, хто вучыўся ў беларускіх школах, але да роднай мовы ставіўся абыякава і дрэнна ведаў вучэбны матэрыял. Адказ Святла-

лады спецыяліст была накіравана на працу ў родную Магілёўскую вобласць. Пакідала Гродна са шкадаваннем: прыкіпела да гэтага горада душой. А ён і не спяшаўся забывацца. Школьная праца ў якасці настаўніка рускай мовы і літаратуры пачалася ў Касцюковіцкім раёне. Трапіла на працу ў Сялецкаўскую сярэднюю школу. З дзецьмі кантакт знайшоўся адразу, калектыў настаўнікаў быў адносна малады. Працавалася цікава і лёгка. Аднак педагагічную дзейнасць у хуткім часе перапыніла з'яўленне ўласнай сям'і і нараджэнне сына.

У 1990 годзе Святлана Мікалаеўна паступіла ў якасці спашукальніка ў аспірантуру Інстытута літаратуры пры Акадэміі навук БССР па спецыяльнасці "Беларуская літаратура". А месцам пастаяннага жыхарства стаў горад Гродна. Пачалася новая праца, закруціліся новыя падзеі, што абнадзейвалі і ўзрушвалі адначасова. Так склалася, што бездакорна закончыць аспірантскі тэрмін Святлане Мікалаеўне не давялося. Стрымала неабходнасць прайсці залік па інфарматыцы (у той час гэтая дысцыпліна здавалася для аспіранткі недасягальнай).

З 1 жніўня 1990 года пачаўся адлік новага этапу жыцця і працы. Святлана Тарасава была залічана ў склад штату выкладчыкаў, на пасаду выкладчыка-стажора кафедры беларускай літаратуры. Сёння яна дзівіцца той сваёй смеласці, бо, каб узяцца за такую працу, трэба мець значны багаж вопыту і ведаў. Вопыт быў недастатковы, веды, так здавалася, раскіданыя і бессістэмныя. Адчуваліся і скептычныя адносіны калег да першых спроб у выкладанні і ў навуковай працы. Святлана Мікалаеўна ўпарта даказвала сабе і іншым, што можа справіцца з такой адказнасцю.

У 1992 годзе ў друку пачалі з'яўляцца першыя артыкулы па бе-

Але галоўнае: ёсць жаданне працаваць. Толькі часам вельмі шкадую, што так аддалена сёння ад мяне мая малая радзіма. Затое ведаю: яна ў мяне ёсць! І гэта надае сілы і ўпэўненасць".

Прафесійныя дасягненні Святланы Тарасавай былі неаднаразова адзначаны падзякамі і ўзнагародамі розных узроўняў. У 2013 годзе Святлана Тарасава ўзнагароджана Прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за асобы ўклад ў развіццё здольнасцей адораных навучэнцаў і студэнтаў.

***

Чалавек не выбірае мову. Таксама як не выбірае і Радзіму. Менавіта мова і Радзіма даюцца чалавеку аднойчы і на ўсё жыццё. І дзе б ні апынуўся чалавек у розныя моманты свайго жыцця, куды б ні закінуў яго лёс, ён заўсёды будзе помніць і любіць мову, на якой ён пачынаў вымаўляць першыя словы, і той невялікі куточак велізарнай Зямлі, які даў яму жыццё. Я лічу, што кожны чалавек павінен не толькі ведаць гісторыю сваёй Радзімы і сваю мову, але яшчэ любіць і паважаць іх, нягледзячы нават на тое, што большасць людзей у нашай краіне аддае перавагу рускай, а не сваёй роднай мове. Я, як сапраўдны патрыёт краіны, люблю і паважаю сваю мову, хаця на ёй амаль і не размаўляю. Я хачу больш дасканала вывучыць беларускую мову і літаратуру. Атрымаць добрую адукацыю, перспектыўную і карысную для грамадства работу - такія ў мяне планы. Я таксама што-небудзь прыдумаю, распрацую, пабудую... Адным словам, паспрабую пакінуць свой след у гісторыі сваёй маленькай радзімы, як гэта зрабіла мая паважаная зямлячка.

Анастасія ПРОШКІНА,
вучаніца 7 "Б" класа СШ №2 г.п. Хоцімска
(нарыс у скарочаным варыянце)

Прошкіна, А. Ад усходніх крэсаў да заходніх межаў : [пра Святлану Тарасаву] / Анастасія Прошкіна // Шлях Кастрычніка. — 2016. — 16 лістапада. — С. 5.